İHLAS

Peygamber Efendimizin, *"Sen bendensin, ben de senden!"* diyerek övdüğü sahâbî Ebû Ümâme el-Bâhilî'nin anlattığına göre, bir adam Peygamberimize gelerek,

أَرَأَيْتَ رَجُلاً غَزَا يَلْتَمِسُ الأَجْرَ وَالذِّكْرَ مَا لَهُ

"Şöhret ve kazanç (ganimet) elde etmek için savaşan kimse hakkında ne dersin?" diye sordu. Resûlullah (sav), (لاَ شَيْءَ لَهُ) *"Onun için hiçbir şey yoktur."* dedi. Adam sorusunu üç defa tekrarladı. Allah Resûlü de her defasında, *"Onun için hiçbir şey yoktur."* diyerek böyle bir adamın mükâfat elde edemeyeceğini belirtti ve ardından şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ لاَ يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلاَّ مَا كَانَ لَهُ خَالِصًا وَابْتُغِيَ بِهِ وَجْهُهُ

"Allah, ancak samimiyetle sadece kendisi için ve rızası gözetilerek yapılan ameli kabul eder."[1]

İhlas'ın Tanımı:

Peygamber Efendimizin ifadesinden de anlaşılacağı üzere, "iş, davranış ve ibadetleri gösteriş ve çıkar kaygılarından arındırıp sadece Allah için yapmak" mânâsına gelen ihlâs, Kur'an'da peygamberlerin başlıca nitelikleri arasında sayılmış[2] ve âyetlerde ihlâslı kimselerden övgüyle söz edilmiştir.[3]

Sözlükte, saf, katışıksız, arı ve duru olmak gibi anlamları öne çıkan "ihlâs" kavramı bazı âyetlerde, (مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ) yani ***"dini yalnızca Allah'a has kılmak"*** şeklinde ifade edilmiş ve bununla inancın, kulluğun ve itaatin, âlemlerin Rabbi olan Allah'a özgü kılınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu anlamıyla ihlâs, inançta samimi olmak, yani kullukta Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. Çünkü her kim Rabbine kavuşmayı arzu ediyorsa iyi iş yapmalı ve Rabbine kullukta O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalıdır.[5]

Allah'a ortak koşularak yapılan ibadetin hiçbir faydası yoktur. Her namazda, her rekâtta okuduğumuz, (اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) ***"Yalnızca sana ibadet eder, yalnızca senden yardım dileriz."*** âyeti de sadece Allah'a kulluk edilmesi gerektiğini beyan etmektedir. Onun için Cenâb-ı Hak Resûlü'ne,

فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

[1] Nesâî, Cihâd, 24.

“Sen dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk et.”[2] diyerek, kendi ulûhiyetini ve dininde hiçbir ortaklığa yer olmadığını açıkça belirtmiştir.

Nitekim Allah Resûlü'nün dilinden dinlediğimiz bir kudsî hadiste şöyle buyrulmaktadır:

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ مَنْ عَمِلَ عَمَلاً أَشْرَكَ فِيهِ مَعِى غَيْرِى تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ

“Yüce Allah: 'Ben şirk konusunda kendisine ortak koşulanların en uzak (ve yüce) olanıyım. Her kim bir amel işler de benimle birlikte başkasını ona ortak ederse onu şirkiyle baş başa bırakırım.' buyurdu.”[3]

İhlâsın zıddı “riya” ve “süm'a”dır. Riya, bir işi Allah rızası için değil gösteriş için yapmak, süm'a ise yapılan bir iyiliği, övünme ve çıkar amacıyla başkalarına duyurmaya çalışmaktır.

İçine riya karışmış olan amellerin, üzerinde az bir toprak bulunan ve şiddetli bir yağmurla cascavlak kalan kaya misali, riyakârların da amellerinin Allah katında hiçbir işe yaramayacağı Kur'an'da açıkça belirtilmiştir.[9]

Resûl-i Ekrem de ibadeti Allah'tan başkası için yapmanın şirk olduğunu ifade etmiştir.[10] Allah'a kullukta O'nun rızasının yanına başka amaçlar eklemek bir nevi şirk görüntüsü verdiği için ihlâsın zıddı olan riya'ya “gizli şirk” (şirk-i hafî) denilmiştir.[11]

Hz. İsa'nın ifadesiyle ihlâs, bir işi, hiçbir insanın övgüsünü beklemeden yapmaktır.[12] Dolayısıyla Allah'tan başkası adına, başkasının gözüne girmek veya gönlünü kazanmak için yani Allah'a başka birini ortak kılarak yapılan ibadetin bir faydası yoktur. Zira Rabbimizin böyle bir kulluk gösterisine ihtiyacı yoktur.[13] Ameller ancak ihlâsla ve Allah'ın rızası gözetilerek yapıldığında bir değer taşır.

İhlas’ın Önemi:

Din, özü itibariyle ihlâs ve samimiyetten ibarettir. Dolayısıyla samimiyetin olmadığı yerde dinden veya dindarlıktan söz edilemez. Kutlu Nebî (sav) dinin samimiyetten ibaret olduğunu, (الدِّينُ النَّصِيحَةُ) *“Din, samimiyettir.”* sözüyle ifade etmiş, bununla neyi kastettiğini daha açık bir şekilde anlatması için, “Kime karşı?” diye sorulduğunda ise samimiyetin,

لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ

[2] Zümer, 39/2.
[3] Müslim, Zühd, 46.

“Allah'a, Kitabı'na, Resûlü'ne, Müslümanların idarecilerine ve bütün Müslümanlara” gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.[4]

Üstelik çeşitli vesilelerle aldığı biatlerde kendisine bağlılık yemini edenlerden, *“bütün Müslümanlara içtenlikle ve samimi davranmaya”* söz vermelerini istemiştir.[15]

Böylece inanan insan, Allah'a iman ve kulluk, Kur'an'a tâbi olma, Hz. Peygamber'i örnek alma, yöneticilere karşı hakkı söyleme ve toplumsal görevlerini yerine getirme, sınıf ve statü farkı gözetmeksizin bütün Müslümanların ve hatta bütün insanların haklarına riayet etme gibi konularda ciddi bir samimiyet sınavına tâbi tutulmaktadır.

Bu sınavın zorluğunu iyi bilen Allah Resûlü, namazlarının ardından,

اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ اجْعَلْنِي مُخْلِصًا لَكَ وَأَهْلِي فِي كُلِّ سَاعَةٍ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ

“...Allah'ım! Ey Rabbimiz ve her şeyin Rabbi! Beni ve ailemi dünya ve âhirette her an sana ihlâsla bağlı kıl. Ey yücelik ve ikram sahibi!..”[5] duasıyla Cenâb-ı Hakk'a niyazda bulunmuştur.

Onun yakın arkadaşları da gösteriş ve dünyevî çıkar gözetilerek yapılan amellerin âhirette işe yaramayacağını bildikleri için O'nun gibi ihlâs ve samimiyetle hareket etmişlerdir. Bu yüzden Hz. Ömer, “Allah'ım! Amelimin hepsini salih ve sadece senin rızana has kılınmış eyle ve amelime hiçbir şeyi ortak etme.” diye dua etmiştir.[17]

Sevgili Peygamberimiz, pek çok hadisinde ihlâsın önemine işaret etmiş ve insanları ihlâslı ve samimi olmaya çağırmıştır. Bunun için de öncelikle niyetin halis olması gerektiğini, amellerin ancak niyetlere göre değer kazanacağını bildirmiş,[18]

نية المؤمن خير من عمله

“Müminin niyeti, amelinden hayırlıdır.”[6] buyurarak niyetin önemine işaret etmiştir.

Bir savaş sonrası payına düşen ganimeti Hz. Peygamber'e getiren bir bedevî, “Ben bunun için sana uymadım. (Okuyla boynunu göstererek) Buradan vurularak şehit olup cennete gitmek için sana uydum.” diyerek ganimeti geri vermişti. Bir süre sonra savaşta şehit olup isteğine kavuşan bedevî hakkında Resûlullah (sav),

صَدَقَ اللَّهَ فَصَدَقَهُ

---

[4] Müslim, Îmân, 95.
[5] Ebû Dâvûd, Vitr, 25.
[6] Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebîr, V, 185.

“O, Allah'a verdiği sözü tuttu, Allah da ona (dilediğini vererek) sözünü tuttu.”[7] buyurarak hiçbir dünyevî karşılık beklemeden halis bir iman ve samimi bir niyetle yapılan amelin Allah katındaki değerine dikkat çekmiştir.

İnsanların Allah katındaki kıymeti, dış görünüşlerine ve mal varlıklarına göre değil niyetlerinin samimiyetine ve işledikleri amellere göredir. Bu konuda Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır: *“Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.”* [21]

Niyetin samimiyeti, ihlâslı amelle, kalbin temizliği de dışa yansıyan samimi tutum ve davranışlarla belli olur. Amelin onaylamadığı bir kalp temizliği ve iyi niyet iddiası samimiyetten ve inandırıcılıktan uzaktır. Hayatı ve ölümü, hangimizin daha iyi amel yapacağını sınamak için yarattığını bildiren[22] Cenâb-ı Hakk'ın bireysel ve toplumsal alanda sonucu görülmeyen soyut bir kalp temizliği iddiasına değer vermeyeceği açıktır.

İslâm, iyi niyet ve samimi tutuma verdiği önemden dolayı, niyet etmesine rağmen mazereti sebebiyle yerine getiremediği amelin sevabından bile kişiyi mahrum bırakmamıştır. Sevgili Peygamberimizin şu hadisi buna işaret etmektedir:

مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ

“Her kim şehit olmayı Allah'tan samimiyetle isterse, yatağında ölse bile Allah onu şehitlerin derecesine ulaştırır.”[8]

Bu konuya açıklık getiren diğer bir rivayete göre Resûlullah (sav), Tebük Savaşı dönüşü Medine'ye yaklaştığında, mazeretleri sebebiyle savaşa katılamayanları kastederek,

إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا وَلاَ قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلاَّ كَانُوا مَعَكُمْ

“Vallahi, siz Medine'de öyle bir topluluk bıraktınız ki onlar sizin yürüdüğünüz bütün yollarda, sarf ettiğiniz her malda ve geçtiğiniz her vadide sizinle (ecirde) beraberdiler.” buyurmuştur. Ashâb, “Ey Allah'ın Resûlü! Onlar Medine'de oldukları hâlde nasıl bizimle beraber olurlar?” deyince Hz. Peygamber,

وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ ، حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ

“Onları mazeretleri alıkoydu.” demiştir.[9]

---

[7] Nesâî, Cenâiz, 61.
[8] Müslim, İmâre, 157.
[9] Buhârî, Meğâzî, 82.

Hz. Peygamber'in işaret ettiği kimseler, samimiyetle bu savaşa iştirak etmek istemişler fakat mazeretleri sebebiyle katılamamışlardı. İşte bu konudaki samimi niyetleri, onlara katılamadıkları savaşın sevabını kazandırmıştı.

Beşeri İlişkilerde İhlas:

İhlâs ve samimiyet, sadece ibadetlerimizde değil insanlarla olan ilişkilerimizde de son derece önemlidir. Müminin en önemli vasfı olan güvenilirlik ancak içten ve samimi davranışlarla sağlanabilir. Aile ve akraba ortamında, komşuluk ve arkadaşlık ilişkilerinde, iş ve ticaret hayatında, kısacası hayatımızın her alanında, insanlara karşı samimi davranmak en büyük ahlâkî erdemlerdendir.

İhlas'ı Kazanmanın Yolu:

Bu erdemi kazanmanın en kısa yolu da her işimizde Allah rızasını ön planda tutmak ve O'nun her an bizi görüp gözettiğini aklımızdan çıkarmamaktır. İnsanları değerlendirmemizde ve eşyaya bakışımızda bu yaklaşım esas olursa, dünyevî çıkar ve hırsların körüklediği birçok olumsuzluk kolayca bertaraf edilebilir.

Yüce Allah, müşriklerin samimiyetsiz tutumunu bize hatırlatarak onların denizde dalgaya yakalandıklarında ölüm korkusuyla içten bir inançla yalnız Allah'a yalvarıp yakardıklarını, karaya salimen çıktıklarında ise bu samimiyetten uzaklaşıp hemen Allah'a ortak koştuklarını bildirmekte ve onların bu ikiyüzlü davranışlarının sonucunu yakında görecekleri uyarısında bulunmaktadır.[25]

İşte Allah'a ortak koşanlardan birisi iken, bu âyetlerin anlattığına benzer bir tecrübeyi yaşadıktan sonra Allah'a ihlâsla yönelen ve böylece kurtuluşa eren kimselerden biri de İkrime b. Ebû Cehil'dir.

Hz. Peygamber Mekke'yi fethedince, İslâm'ın azılı düşmanlarından olan İkrime canını kurtarmak için bir gemiye binerek kaçmıştı. Bir ara gemi fırtınaya yakalanınca gemidekilerin hepsi birden,

أَخْلِصُوا فَإِنَّ آلِهَتَكُمْ لاَ تُغْنِي عَنْكُمْ شَيْئًا هَا هُنَا

"İhlâslı (ve samimi) olun. Şu anda (putlarınızın ve) ilâhlarınızın hiçbirisinin size faydası olmaz." demişlerdi. Bunun üzerine İkrime,

وَاللَّهِ لَئِنْ لَمْ يُنَجِّنِى مِنَ الْبَحْرِ إِلاَّ الإِخْلاَصُ لاَ يُنَجِّينِى فِى الْبَرِّ غَيْرُهُ اللَّهُمَّ إِنَّ لَكَ عَلَىَّ عَهْدًا إِنْ أَنْتَ عَافَيْتَنِى مِمَّا أَنَا فِيهِ أَنْ آتِىَ مُحَمَّدًا صلى الله عليه وسلم حَتَّى أَضَعَ يَدِى فِى يَدِهِ فَلأَجِدَنَّهُ عَفُوًّا كَرِيمًا

“Vallahi, eğer beni denizde ihlâs (ile Allah'a bağlanmak) dışında bir şey kurtaramazsa karada da bundan başkası beni kurtaramaz. Allah'ım! Sana söz veriyorum. Eğer beni şu anda içinde bulunduğum tehlikeden kurtarırsan, Muhammed'e gidip onun eline sarılacağım. Onu affedici ve ikram sahibi olarak bulacağımı ümit ediyorum.” demişti.

İkrime samimiyetle yaptığı bu duanın karşılığını almış ve Allah onu fırtınadan kurtararak karaya ulaşmasını sağlamıştı. O da verdiği sözü tutarak, Resûlullah'a gelmiş ve Müslüman olmuştu.[10]

İhlasın Fazileti:

Ashâbına niyet ve amelde samimiyetin, sadece Allah'ın hoşnutluğunu dileyerek bir işi yapmanın önemini anlatırken Hz. Peygamber'in zikrettiği bir olay son derece dikkat çekicidir:

Geçmiş zamanlarda yağmurdan kaçarak mağaraya sığınan üç kişi, bir kayanın yuvarlanıp mağaranın ağzını kapatması üzerine çaresiz kalmışlar ve sadece Allah rızası için yaptıkları iyi amelleri zikrederek Cenâb-ı Hakk'a yalvarmışlar. Bu samimi yakarışları sonucunda Allah da onları içine düştükleri zor durumdan kurtarmıştır.

Bu üç kişiden çobanlık yaparak geçimini sağlayan birincisi, yaşlı ana babasına gösterdiği saygıyı, yaptığı hizmeti anlatmış ve çoluk çocuğundan önce onların ihtiyaçlarını karşıladığını söylemiştir. Hatta bir gün onları uyandırmamak için elinde süt kabıyla başuçlarında sabaha kadar beklediğini ve bunu sırf Allah rızası için yaptığını anlatarak kendilerini buradan kurtarması için Allah'a dua etmiş, bunun üzerine kaya biraz aralanmıştır.

İkinci şahıs, bir dar zamanında kendisine muhtaç olmasını fırsat bilerek amcasının çok sevdiği kızıyla birlikte olmak istemiş, o da yüz dinar getirirse buna razı olacağını söylemiştir. Çalışıp yüz dinarı kazanan genç, amcasının kızıyla birlikte olacağı sırada onun, “Ey Allah'ın kulu, Allah'tan kork! (Nikâh olmadan) benimle birlikte olma.” demesi üzerine bundan vazgeçmiş ve bu olayı naklettikten sonra, “Allah'ım! Şüphesiz bilmektesin ki bunu sırf senin rızan için yaptım.” diyerek bunun hatırına mağaranın kapısının açılması için dua etmiştir. Bunun üzerine mağaranın ağzı biraz daha açılmıştır.

Üçüncü kişi de belli bir miktar pirinç karşılığında tuttuğu işçinin takdim edilen ücreti almadan gitmesi üzerine o pirinci her sene ekip yetiştirerek karşılığında bir sürü sığır alıp çoban tuttuğunu anlatmış, daha sonra ücretini almaya gelen işçiye sürüyü ve çobanını alıp götürmesini söylemiştir. Şaşkınlık içinde kalan işçi sürüyü ve çobanı alıp gitmiş, olayı anlatan şahıs da, “Allah'ım! Sen de biliyorsun ki ben bunu sadece senin rızan için yaptım.” diyerek mağaranın açılması için Allah'a yalvarmıştır. Bunun üzerine Allah kayanın açılmasını ve onların mağaradan kurtulmalarını sağlamıştır.[27]

---

[10] Nesâî, Muhârebe, 14.

Kısacası iyi niyet ve ihlâsla işledikleri ameller, onların âhirette olduğu gibi dünyada da kurtuluşlarına vesile olmuştur.

<u>İhlas'ı Korumanın Yolları:</u>

İhlâs ve samimiyete gölge düşüren en büyük illet, riya ve gösteriş olduğu için özellikle nafile ibadetlerin gizli yapılması tavsiye edilmiş, bu sayede kimsenin olmadığı yerde Allah ile samimi bir bağ kurulması ve takdirin sadece O'ndan beklenmesi hedeflenmiştir.

Hz. Peygamber, bu duyarlılığı gösterip ibadetini gizli yapan kimsenin daha sonra ettiği ibadet öğrenilse bile hem amelini gizlediği için gizlilik sevabı hem de işlediği amelin kendi sevabını kazanacağını bildirmiştir.[28]

Aynı şekilde verdiği sadakayı kimse bilmesin diye gizli veren, geceleyin gizlice kalkıp Allah'a yalvaran, savaşta tek başına kalmasına rağmen Allah yolunda cesurca savaşan kimselerin Allah'ın sevgisine mazhar olacaklarını ifade etmiştir.[29]

Peygamber Efendimiz gizliliğe ve dolayısıyla ihlâsa daha yakın olduğu için gece namazını teşvik etmiş[30] ve farz namazlardan sonra en değerli namazın gece namazı olduğunu bildirmiştir.[31]

İbadetlerin az veya çok olması değil, ihlâsla yapılmış olması önemlidir. Onun için Hz. Ali,

لا تهتموا لقلة العمل واهتموا للقبول

"Amelin az olup olmamasını değil, makbul olmasını önemseyin."[32] uyarısında bulunmuştur.

Zira amelin kabulü, büyük ölçüde ihlâsla yapılmış olmasına bağlıdır. Hz. Peygamber'in Yemen'e gönderdiği genç sahâbîsi Muâz b. Cebel, kendisine tavsiyede bulunmasını isteyince Allah'ın Elçisi,

اخلص دينك يكفك العمل القليل

"İnancında samimi (ihlâslı) ol. O zaman sana az amel de yeter."[11] buyurarak ihlâs ve samimiyetin önemine dikkat çekmiştir.

Kurtuluşa erenlerden olmak için Allah'ın rızasını elde etmek, bunun için de ihlâslı olmak gerekir. Allah Resûlü, ameli ihlâsla sırf Allah rızası için işleyen kimsenin kalbinin hile ve aldatma duygularından arınacağını[34] ve ecri yalnızca Allah'tan

---

[11] Hâkim, Müstedrek, VIII, 2797 (4/306).

umularak yapılan amellerin geçmiş günahların bağışlanmasına vesile olacağını bildirmiştir.[35]

Ayrıca o, Rabbimizin rızasına ulaşmanın yolunu şöyle açıklamıştır:

مَنْ فَارَقَ الدُّنْيَا عَلَى الإِخْلاَصِ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَعِبَادَتِهِ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ مَاتَ وَاللَّهُ عَنْهُ رَاضٍ

"Kim hiçbir ortağı olmayan, tek olan Allah'a ihlâsla ibadet ederek, namazı dosdoğru kılarak, zekâtı vererek dünyadan ayrılırsa, Allah kendisinden razı olduğu hâlde ölmüş olur."[12]

İşte, Necidli Dımâm b. Sa'lebe de bu samimiyetiyle cenneti hak edenlerden biriydi. Hicretin beşinci yılında kabilesinin elçisi olarak Medine'ye gelen Dımâm, Resûlullah'a namaz, oruç ve zekât gibi İslâm'ın temel prensiplerini sormuş, Hz. Peygamber de ona bu prensipleri anlatmıştı. Bunun üzerine Müslüman olan Dımâm, "Sana ikramda bulunan Allah'a yemin ederim ki nafile ibadet yapmayacağım.

Fakat Allah'ın bana farz kıldığı ibadetlerden de hiçbir şeyi eksik bırakmayacağım." demiş, Allah Resûlü onun ardından,

«أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ » . أَوْ « دَخَلَ الْجَنَّةَ إِنْ صَدَقَ»

"Eğer sözüne sadık kalırsa kurtuluşa ermiş/cennete girmiştir." buyurmuştu.[13]

Kabilesine dönen Dımâm onları İslâm'a davet edince, onlar kadınıyla erkeğiyle hep birlikte bu daveti kabul edip Müslüman olmuşlardı.[38] Böylece Dımâm, hem kendisini hem de kabilesini şirkin karanlığından tevhidin aydınlığına çıkarmış oldu.

Hz. Peygamber'in,

أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ

"...Kıyamet gününde şefaatimle en fazla mesut olacak kişi, tüm kalbiyle veya gönülden 'Lâ ilâhe illâllâh' (Allah'tan başka ilâh yoktur.) diyen kişidir."[14] hadisi, ihlâs konusunda söylenebileceklerin özü olsa gerektir.

---

[12] İbn Mâce, Sünnet, 9.
[13] Buhârî, Hıyel, 3.
[14] Buhârî, İlim, 33.

Sonuç:

İnanç, ibadet ve iyiliklerin Allah katında değer kazanması, yani insanın gerçek anlamda “kul” olması, ihlâs ve samimiyete bağlıdır. Samimi olmayan ameller, dışı süslü ama içi kof davranışlar, içtenlikten uzak ve art niyetli sözler, insanın Allah katında olduğu kadar diğer insanlar nazarında da değer kaybetmesine sebep olur.

Her konuda dürüst, tutarlı ve samimi bir tutum içinde olmak mümin olmanın ayrılmaz vasfı iken, riyakârlık ve ikiyüzlülük imanla bağdaşmayan hâllerdir. Kur'ân-ı Kerîm'in inanç ve amelde ikiyüzlü davranan münafıklara cehennemin en alt tabakasını müstahak görmesi[40] bu açıdan anlamlıdır.

İkiyüzlü davranarak, gösteriş yaparak insanları aldatmak mümkün olsa bile her şeyin iç yüzünü bilen Yüce Yaratıcı'yı kandırmak mümkün değildir. Velhâsıl ihlâs, Yaratıcısına gizli açık hiçbir şeyi ortak etmeyen samimi bir imandır. İhlâs, dünyevî bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapılan bir kulluktur. İhlâs, Allah'a karşı olduğu gibi insanlara, canlı cansız bütün varlıklara karşı da gösterilen samimiyettir. İhlâs, nifak ve ikiyüzlülükten uzak bir kalp safiyetidir. İhlâs, Allah rızasına göre programlanan akıl ve kalbin ivazsız, garazsız amelidir. İhlâs, olduğu gibi görünmek, göründüğü gibi de olmaktır. Ve Allah'ın azabından sadece ihlâslı kulları kurtulacaktır.[41]